

SUDSKA PRAKSA

PRAKSA USTAVNOG SUDA BOSNE I HERCEGOVINE

Pripremili:

Akademik prof. dr. Miodrag N. Simović,
sudija Ustavnog suda Bosne i Hercegovine i
redovni profesor Pravnog fakulteta Univerziteta u Banjoj Luci

Prof. dr. Vladimir M. Simović,
tužilac Tužilaštva Bosne i Hercegovine

PRAVO LICA DA NE BUDE PODVRGNUTO MUČENJU, NITI NEČOVJEČNOM ILI PONIŽAVAJUĆEM TRETMANU ILI KAZNI Djelotvornost istrag

Povrijedeno je pravo apelanata iz člana II/3.b) Ustava Bosne i Hercegovine i člana 3. Evropske konvencije za zaštitu ljudskih prava i osnovnih sloboda zbog načina na koji je Tužilaštvo postupalo po krivičnoj prijavi apelanata u vremenskom periodu od dvije i po godine od dana podnošenja krivične prijave.

Iz obrazloženja:

Ustavni sud može da konstatuje da je po krivičnoj prijavi apelanata, koja jeste pokrenula veoma ozbiljna pitanja, Tužilaštvo, prema dostupnim informacijama, preduzelo nekoliko radnji s ciljem provjere navoda iz krivične prijave. Čini se da je prva radnja preuzeta 9. novembra 2018. godine, te naredna u junu 2020. godine (i to, može se reći, jedan od ključnih podataka – zatražena je medicinska dokumentacija za apelante) nakon godinu dana i deset mjeseci od događaja, dok je podatak o tome ko je bio prisutan prilikom događaja zatražen skoro dvije godine nakon događaja.

Ustavni sud primjećuje da je Tužilaštvo, koje je u obavezi da provede istragu o ovom događaju, te da doneše adekvatnu tužilačku odluku, u odnosu na navode da su apelanti fizički i psihički zlostavljeni zbog toga što su srpske nacionalnosti u odgovoru navelo da za to nema nikakvog osnova (neosnovan navod, te da može predstavljati obilježje krivičnog djela izazivanja narodnosne, rasne i vjerske mržnje, razdora i netrpeljivosti iz člana 163. Krivičnog zakona Federacije BiH), kao i da je nadzor nad radom službenih lica (član 233. Zakona o krivičnom postupku Federacije Bosne i Hercegovine - „Službene novine Federacije BiH“ br. 35/03, 37/03, 56/03, 78/04, 28/05, 55/06, 27/07, 53/07, 9/09, 12/10, 8/13, 59/14 i 74/20) garancija da oni moraju postupati u skladu sa zakonom. Takođe, Ustavni sud konstatuje da je na traženje spisa (ovaj zahtjev je upućen Tužilaštvu) dobio odgovor da je spis „pod nadzorom Ureda GKT, te se informacije o radu dostavljaju Uredu GKT“, odnosno nije dobio spis. Kako je navedeno u Pravilima Ustavnog suda, Ustavni sud može donijeti odluku i bez dostavljanja odgovora (član 23. stav (5) Pravila Ustavnog suda), što se analogno primjenjuje i na spis koji je zatražen od nadležnog organa, konkretno Tužilaštva, bez obzira na to ko je njime zadužen i gdje se on nalazi.

Dakle, u okolnostima konkretnog slučaja, kada je (u trenutku donošenja ove odluke), prema informacijama koje ima Ustavni sud, po krivičnoj prijavi apelanata Tužilaštvo provedo svega četiri radnje, pri čemu je očit veliki vremenski razmak među njima, odnosno očigledno je da se one ne preuzimaju u kontinuitetu, te nema nikakve tužilačke odluke - povrijeđeno je pravo apelanata da se utvrdi da li su stvarno odgovorna lica za koja apelanti tvrde da su preuzela odre-

đene radnje prema njima, a kamoli da se ta lica eventualno (ako su navodi apelanata tačni) krivično procesuiraju. Ustavni sud podsjeća da svaki nedostatak istrage koji podriva (znatno umanjuje) njenu sposobnost da utvrdi okolnosti slučaja ili odgovorno lice - rizikuje da prekrši traženi standard djelotvornosti. S obzirom na navedeno, Ustavni sud smatra da postupanje Tužilaštva po krivičnoj prijavi apelanata u ovom slučaju, odnosno ispitivanje navoda apelanata - nije prvenstveno bilo brzo (ažurno), a rezultat navedenog je da dvije godine i šest mjeseci nakon događaja Tužilaštvo „analizira“ predmet „s ciljem donošenja odluke u ovom predmetu“.

(*Odluka Ustavnog suda Bosne i Hercegovine, broj AP-3760/19 od 9. juna 2021. godine*)

PRAVO NA SLOBODU I SIGURNOST LIČNOSTI

Pritvor

Postoji kršenje prava iz člana II/3.d) Ustava Bosne i Hercegovine i člana 5. stav 1. tačka c) i stav 3. Evropske konvencije za zaštitu ljudskih prava i osnovnih sloboda kada su redovni sudovi propustili da navedu konkretne okolnosti koje opravdavaju zaključak da bi puštanje apelanta na slobodu rezultiralo vanrednim okolnostima uslijed stvarne (ne apstraktne) prijetnje narušavanju javnog reda u smislu odredaba člana 197. stav (1) tačka g) Zakona o krivičnom postupku Republike Srpske. Uz to, nije povrijedeno apelantovo pravo na ličnu slobodu i sigurnost iz člana II/3.d) Ustava Bosne i Hercegovine i člana 5. Evropske konvencije za zaštitu ljudskih prava i osnovnih sloboda kada je odluka o produžavanju pritvora donijeta na način i u postupku propisanom zakonom, pri čemu su redovni sudovi na dovoljno jasan način naveli razloge za postojanje osnovane sumnje da je apelant počinio krivično djelo povodom kojeg se protiv njega vodi konkretna istraga, tako i posebnog pritvorskog razloga propisanog članom 197. stav (1) tačka b) Zakona o krivičnom postupku Republike Srpske, te kada su ti sudovi razmotrili i mogućnost izricanja mjera zabrane.

Iz obrazloženja:

Ustavni sud primjećuje, za razliku od apelantovih navoda, da je Okružni sud, a zatim i Vrhovni sud ispitao mogućnost izricanja blažih mjera, te su, imajući u vidu okolnosti konkretnog predmeta, našli da se željena svrha može postići samo mjerom pritvora, a što ne izgleda proizvoljno niti u jednom segmentu. Ustavni sud nalazi da u obrazloženjima osporenih rješenja ima dovoljno osnova za zaključak da se samo mjerom pritvora u konkretnom predmetu i u ovoj fazi postupka može postići željena svrha.

Nadalje, apelacijom se osporava postojanje posebnog pritvorskog razloga za produženje mjere pritvora iz člana 197. stav (1) tačka g) Zakona o krivičnom postupku Republike Srpske („Službeni glasnik Republike Srpske“, br. 53/12, 91/17, 66/18 i 15/21). U vezi sa ovim navodima, Ustavni sud se, umjesto posebnog obrazloženja u ovom dijelu poziva na zaključak iz odluke AP-3941/21 od 16. decembra 2021. godine (dostupna na www.ustavnisud.ba), u apelaciji koju je podnio B.Z., a koji se na identičan način u ovom dijelu primjenjuje i na apelanta. Dakle, kao i u navedenom predmetu, Ustavni sud smatra da je pozivanje redovnih sudova na činjenicu da okolnosti navedene u obrazloženju osporenih rješenja predstavljaju vanredne okolnosti koje bi, ukoliko bi apelant bio pušten na slobodu, mogle dovesti do narušavanja javnog reda, proizvoljno u pogledu postojanja vanrednih okolnosti kao osnova za određivanje pritvora, shodno odredbama člana 197. stav (1) tačka g) navedenog zakona. Ustavni sud je mišljenja da su i Okružni sud i Vrhovni sud iznijeli samo pretpostavke da bi puštanje apelanta na slobodu predstavljalo stvarnu opasnost za narušavanje javnog reda. Iz navedenog proizilazi da su redovni sudovi propustili utvrditi postojanje vanrednih okolnosti u vremenu relevantnom za produženje pritvora i jasno konkretizovati kojim radnjama i dešavanjima bi nastupila stvarna prijetnja narušavanju javnog reda i mira.

(Odluka Ustavnog suda Bosne i Hercegovine, broj AP-4348/21 od 9. februara 2022. godine)

PRAVO NA PRAVIČNO SUĐENJE

Korišćenje sporazuma o priznanju krivice

Postoji kršenje prava na pravično suđenje iz člana II/3.e) Ustava Bosne i Hercegovine i člana 6. stav 1. Evropske konvencije za zaštitu ljudskih prava i osnovnih sloboda kada se osuđujuća presuda u odlučujućoj mjeri zasniva na iskazu svjedokā koji su zaključili sporazum o priznanju krivice s tužilaštvom, a redovni sudovi nisu dali dovoljno logično i uvjerljivo obrazloženje o tome koji to posredni dokazi čine sistem čvrsto i logički povezanih indicija koje bi potkrijepile iskaze navedenih svjedoka i upućivale na jedini mogući zaključak da je upravo apelant počinio krivično djelo koje mu se stavlja na teret.

Iz obrazloženja:

Ustavni sud primjećuje da je prvostepeni sud osuđujuću presudu protiv apelanta zasnovao, u najvećoj mjeri, na iskazu svjedoka koji su zaključili sporazum sa Tužilaštvom o priznanju krivice, kao jedinom neposrednom dokazu. Ostali dokazi koji, prema stavu redovnih sudova, potvrđuju tačnost ova dva svjedočenja, ustvari, jesu posredni dokazi ili indicije. Što se tiče svjedočenja navedenih svjedoka, Ustavni sud ukazuje da iako ovakvi svjedoci često mogu biti nepouzdani, to samo po sebi nije razlog da se iskazu takvih svjedoka ne pokloni vjera. Zakon, s druge strane, daje mogućnost odbrani da korištenjem unakrsnog ispitivanja pokuša pokazati nedosljednost u izjavama takvog svjedoka i da ga, eventualno, na taj način diskredituje. Ustavni sud nije pronašao elemente koji bi ukazivali da je apelantu bila uskraćena ova procesna mogućnost.

Ustavni sud zapaža da je drugostepeni sud u obrazloženju osporene odluke ukazao na stav Ustavnog suda izražen u Odluci broj AP-661/04 da svjedočenja svjedoka koji su zaključili sporazum o priznanju krivice predstavljaju dokaze koji imaju jednaku vrijednost kao i svi drugi dokazi koji se koriste u krivičnom postupku, da se prilikom njihove ocjene primjenjuju jednakci kriteriji, odnosno da se takvi dokazi automatski smatraju nepouzdanima, te da, „kada se osuđujuća

presuda u najvećoj mjeri zasniva na iskazu svjedoka koji je sa tužiocem sklopio sporazum o priznanju krivice, a sud ne daje logično i uvjerljivo obrazloženje za ocjenu kako tog, tako i drugih provedenih dokaza, već se ta ocjena doima proizvoljnom“ - postoji kršenje prava na pravično suđenje. U konkretnom slučaju radi se upravo o situaciji kada redovni sudovi nisu ponudili dovoljno logične i jasne razloge u prilog svom stavu zašto smatraju utvrđenim da je apelant bio član grupe čija se uloga ogledala u davanju saglasnosti za izvršenje djela svjedocima-saoptuženicima, koje kao takvo i ne bi moglo biti izvršeno bez njega, već i u vezi sa dogовором u pogledu visine traženog iznosa novca, kada u prilog tome ide samo iskaz svjedokā koji imaju izražen lični interes upravo zbog sporazuma o priznanju krivice s Tužilaštvom. Ovo je naročito važno u situaciji kada ne postoji niti jedan drugi neposredni dokaz na okolnost dogovora za izvršenje krivičnog djela, a posredni dokazi nisu takvi da bi predstavljali sistem čvrsto i logički povezanih indicija, koje bi upućivale na jedini mogući zaključak da je upravo apelant počinio krivično djelo koje mu se stavlja na teret.

(*Odluka Ustavnog suda Bosne i Hercegovine, broj AP-3879/20 od 16. novembra 2021. godine*)

PRAVO NA PRAVIČNO SUĐENJE

Odgovornost za prekršaje

Postoji kršenje prava na pravično suđenje iz člana II/3.e) Ustava Bosne i Hercegovine i člana 6. stav 1. Evropske konvencije za zaštitu ljudskih prava i osnovnih sloboda kada je u okolnostima konkretnog slučaja apelantovo pravo, garantovano zakonom, da o postojanju prekršaja, apelantove prekršajne odgovornosti i sankciji odluci sud učinjeno iluzornim, jer su redovni sudovi, odlučujući o apelantovom prijedlogu za povraćaj u pređašnje stanje, očigledno proizvoljno primijenili relevantnu zakonsku odredbu i time onemogućili apelanta da dode do meritorne odluke o njegovojoj prekršajnoj odgovornosti.

Iz obrazloženja:

U konkretnom slučaju apelantov prijedlog za povraćaj u pređašnjestanje u povodu konačnog i izvršnog prekršajnog naloga koji je blagovremeno podnesen, prvostepeni sud je rješenjem od 26. decembra 2019. godine ocijenio osnovanim i prekršajni nalog je stavio van snage, zaključivši da su apelantove tvrdnje da mu prekršajni nalog nije uručen objektivne. U tom smislu, prekršajni postupak protiv apelanta vraćen je na početak, tj. na usmeni pretres koji je prvostepeni sud trebalo da zakaže u skladu sa zakonom i apelant i ovlašteni organ imali bi mogućost da iznose svoje argumente i osporavaju tvrdnje suprotne strane. Međutim, osporenim rješenjima u kojim se ne dovodi u pitanje ni blagovremenost prijedloga, kao ni apelantove tvrdnje da mu prekršajni nalog nije uručen prije nego što je postao konačan i izvršan - redovni sudovi su apelantov prijedlog odbili i ostavili na snazi prekršajni nalog, pogrešno zaključivši da je apelant plaćanjem novčane kazne i troškova postupka prihvatio odgovornost za prekršaj, u smislu člana 57. Zakon o prekršajima – ZOP („Službene novine Federacije BiH“ broj 63/14) i tako se odrekao prava da osporava odgovornost i izrečenu sankciju, odnosno i mogućnosti da uloži prijedlog za povraćaj u pređašnje stanje.

Pri tome redovni sudovi su potpuno zanemarili da je prihvatanje odgovornosti plaćanjem novčane kazne, u smislu člana 57. ZOP-a, moguće samo u slučaju kada je to učinjeno u roku određenom prekršajnim nalogom koji je okrivljenom uredno dostavljen, odnosno da propust da se to i učini u ostavljenom roku - kao učinak ima da prekršajni nalog postaje konačan i izvršan. Nakon toga plaćanje izrečene kazne više ne može imati učinak prihvatanja odgovornosti u smislu člana 57. ZOP-a, jer postoji konačna i izvršna odluka kojom su postojanje prekršaja, prekršajna odgovornost i sankcija već utvrđeni.

Slijedeći navedeno, proizlazi da su u okolnostima konkretnog slučaja redovni sudovi očigledno proizvoljno primijenili član 57. ZOP-a kada su zaključili da je apelant plaćanjem novčane kazne prihvatio odgovornost za prekršaj, pa da se tako odrekao prava da o postojanju prekršaja, njegove prekršajne odgovornosti i sankciji odluči sud nakon održanog usmenog pretresa. Time su u datim okolnostima sudovi, zapravo, prekršili apelantovo pravo na pristup суду kao jednom od aspekata prava na pravično suđenje, budući da su načinom

primjene navedenih odredaba ZOP-a onemogućili apelanta da dođe do meritorne odluke o njegovoj prekršajnoj odgovornosti.

(Odluka Ustavnog suda Bosne i Hercegovine, broj AP-4328/20 od 3. novembra 2021. godine)

PRAVO NA PRAVIČNO SUĐENJE

Dokazni postupak

Nema povrede prava na pravično suđenje iz člana II/3.e) Ustava Bosne i Hercegovine i člana 6. Evropske konvencije za zaštitu ljudskih prava i osnovnih sloboda jer u okolnostima konkretnog slučaja nema ničega što bi uputilo na zaključak da su osporene presude zasnovane na nezakonitim dokazima, odnosno da je došlo do proizvoljne primjene odredbi Zakona o krivičnom postupku BiH ili da postupak u cjelini nije bio pravičan ili da je na bilo koji način narušeno apelantovo pravo na odbranu.

Iz obrazloženja:

Ustavni sud zapaža, a kako to proizlazi iz obrazloženja osporenih odluka, da je Sud BiH, uvidom u naredbe za preduzimanje posebnih istražnih radnji prema apelantu i drugooptuženom, utvrdio da je sudija za prethodni postupak razmatrao svaki podneseni prijedlog Tužilaštva BiH u pogledu postojanja osnova sumnje, kao i postojava drugog uslova za njihovu primjenu – nemogućnosti pribavljanja dokaza na drugi način, te da je u naredbama dao argumentovane razloge o prihvatanju prijedloga Tužilaštva BiH. Nadalje, da naredbe sadrže obrazloženje kumulativnih uslova za izdavanje takve vrste naredbe (obrazloženje osnova sumnje da je lice protiv kojeg je određena naredba, samo ili s drugim licima, učestvovalo ili učestvuje u učinjenju krivičnog djela za koje se može odrediti njihova primjena, kao i razloga zbog kojih se dokazi ne mogu pribaviti na drugi način), kao i da je sadržaj naredbi u skladu s odredbom člana 116. stav 1. Zakona o krivičnom postupku Bosne i Hercegovine („Službeni glasnik BiH“ br. 3/03, 32/03, 36/03, 26/04, 63/04, 13/05, 48/05, 46/06, 76/06, 29/07,

32/07, 53/07, 76/07, 15/08, 58/08, 12/09, 16/09, 93/09, 72/13, 49/17, 42/18 i 65/18, koji je važio u vrijeme donošenja osporenih odluka) zbog čega ih je ocijenio zakonitim.

Takođe, slijedi da su prikupljeni rezultati posebnih istražnih radnji opravdavali njihovo produženje, odnosno proširenje na druge osumnjičene. Osim toga, Sud BiH je utvrdio da je provođenje posebnih istražnih radnji trajalo u zakonom propisanim rokovima. U odnosu na navode apelacije da je GPS koji je postavljen na apelantovo vozilo korišten van zakonom određenih rokova, Ustavni sud zapaža da je istovjetan prigovor bio predmet razmatranja Suda BiH u redovnom postupku. Naime, Sud BiH je u obrazloženju prvostepene presude naveo da se nikakve radnje, pa samim tim ni praćenje GPS-om, nije vršilo van vremena određenog u naredbi. Osim toga, i iz obrazloženja drugostepene presude slijedi da sporni GPS evidentno nije bio aktiviran van zakonom dozvoljenog roka, već isključivo u okviru rokova precizno određenih izdatim naredbama, te da primijećeni propusti u provođenju sporne istražne radnje nisu doveli do povrede prava na pošteno suđenje.

U odnosu na apelantove navode kojima ukazuje na povredu prava na obrazloženu odluku, Ustavni sud zapaža da je Sud BiH, suprotno navodima apelacije, u osporenim presudama odgovorio na navode koje je ocijenio bitnim i relevantnim za odlučenje, te za svoje stavove dao valjane, jasne i logične razloge u skladu sa zahtjevima člana 6. stav 1. Evropske konvencije. Zbog navedenog, Ustavni sud i ove navode ocjenjuje neosnovanim.

(Odluka Ustavnog suda Bosne i Hercegovine, broj AP-680/20 od 8. jula 2021. godine)

PRAVO NA PRAVIČNO SUĐENJE

Suđenje u razumnom roku

Postoji povreda apelantovog prava na pravično suđenje u odnosu na donošenje odluke u razumnom roku, kao jednog od aspekata prava na pravično suđenje iz člana II/3.(e) Ustava Bosne i Hercegovine i člana 6. stav 1. Evropske konvencije zaštitu ljudskih prava i osnovnih sloboda,kada je postupak trajao devet godina i oko osam mjeseci, pri čemu je dužini trajanja postupka

doprinijela pasivnost Kantonalnog suda kojem je trebalo više od četiri godine da odluči o izjavljenoj žalbi, a koji za to nije dao opravdano prihvatljive razloge.

Iz obrazloženja:

Ustavni sud nalazi da je predmetni postupak pokrenut podnošenjem tužbe 28. novembra 2009. godine, a okončan je presudom Kantonalnog suda od 15. jula 2019. godine. Dakle, relevantno razdoblje koje Ustavni sud treba ispitati jeste razdoblje od devet godina i oko osam mjeseci.

U konkretnom slučaju radi se o parničnom postupku u kojem je apelant podnio tužbu protiv tuženih radi poništenja ugovora zbog prava preče kupnje. S obzirom na činjenična i pravna pitanja koja je u konkretnom slučaju trebalo riješiti, odnosno da je bilo više osoba na strani tuženih, saslušanje trećetuženog kao parnične stranke i uvid u materijalne dokaze, Ustavni sud smatra da se u konkretnom slučaju radilo o relativno složenom predmetu. Potom, kako se apelantov tužbeni zahtjev odnosi na poništavanje ugovora o kupoprodaji i aneksu kupoprodajnog ugovora suvlasničkih dijelova predmetne nekretnine koji su zaključeni između tuženih zbog prava preče kupnje, Ustavni sud zaključuje da je postupak značajan za apelanta.

Analizirajući ponašanje apelanta i redovnih sudova, Ustavni sud uočava da iz apelacije, kao i odgovora na apelaciju, ne proizlazi da je apelant svojim postupanjem doprinio dužini trajanja predmetnog postupka. Nadalje, Ustavni sud uočava da je postupak pred Opštinskim sudom trajao dvije godine od podnošenja tužbe do donošenja prvostepene presude. S druge strane, Ustavni sud primjećuje da je žalbeni postupak trajao duže razdoblje, odnosno da je drugostepeni postupak pred Kantonalnim sudom trajao četiri godine i oko jedan mjesec dana (računajući od donošenja prvostepene presude), pri čemu je Kantonalni sud donio rješenje kojim je predmet vraćen prvostepenom суду на ponovno суđenje. Ustavni sud zapaža da je nakon toga ponovni postupak pred prvostepenim sudom trajao dvije godine i oko 11 mjeseci (računajući od dana donošenja drugostepenog rješenja). Ustavni sud, takođe, zapaža da je žalbeni postupak pred Kantonalnim sudom trajao oko osam mjeseci (računajući od donoše-

nja prvostepene presude).

Ustavni sud, takođe, zapaža da je Kantonalni sud u odgovoru na apelaciju istakao da je „predmetni spis“ završio u roku određenim Planom rješavanja starih predmeta. U odnosu na navedeno, Ustavni sud podsjeća da je, rješavajući brojne apelacije koje su podnošene Ustavnom суду zbog nedonošenja odluke u razumnom roku, zapazio da kada sudovi pokušavaju opravdati dugo trajanje postupka, ta opravdanja se uglavnom odnose na to da se predmeti rješavaju „prema redoslijedu prijema inicijalnog akta, odnosno u skladu s Uputstvom za izradu plana rješavanja starih predmeta prema starosti inicijalnog akta koji je donio VSTV“, kao i u konkretnom slučaju. U vezi s tim, Ustavni sud podsjeća da su redovni sudovi u obavezi postupati u predmetima u razumnom roku, bez nepotrebnog odugovlačenja. Ustavni sud podsjeća da je u Odluci o dopustivosti i meritumu broj AP-4101/15 od 10. maja 2017. godine (dostupna na www.ustavnisud.ba) zaključio da kršenje prava na suđenje u razumnom roku koje je utvrđeno u tom predmetu „nije izolovani incident, niti se može pripisati konkretnom slijedu događaja u ovom predmetu, nego je posljedica sistemskih nedostataka u organizovanju pravosuđa i efektivnom ostvarivanju nadležnosti iz ove oblasti i mora biti kvalifikovano tako da proizlazi iz prakse koja nije kompatibilna s ustavnim pravom na pravično suđenje“.

Ustavni sud smatra da navedena praksa nije primjenljiva u konkretnom slučaju jer se ovakva pasivnost u žalbenom postupku mora pripisati konkretnom slijedu događaja u ovom predmetu i ne može se definisati kao posljedica uopštenih okolnosti i nedostataka u organizovanju nadležnosti u oblasti pravosuđa. Dužina trajanja predmetnog postupka mora se sagledati u kontekstu adekvatnosti administriranja pravde od strane Kantonalnog suda. Pri tome, Ustavni sud ukazuje da dužina postupka pred sudovima više instance, shodno praksi Evropskog suda i Ustavnog suda, treba trajati kraće u odnosu na prvostepeni postupak, s obzirom na samu prorodu postupka odlučivanja o pravnim lijekovima (vidi Ustavni sud, Odluka o dopustivosti i meritumu broj AP-5443/18 od 4. juna 2020. godine, tačka 34., dostupna na internetskoj stranici www.ustavnisud.ba).

(*Odluka Ustavnog suda Bosne i Hercegovine, broj AP-3556/19 od 23. juna 2021. godine*)

PRAVO NA DJELOTVORAN PRAVNI LIJEK U VEZI S PRAVOM NA PRAVIČNO SUĐENJE

Prekršeno je apelantovo pravo na djelotvoran pravni lijek iz člana 13. Evropske konvencije u vezi s pravom na pristup sudu iz člana II/3.e) Ustava Bosne i Hercegovine i člana 6. stav 1. Evropske konvencije za zaštitu ljudskih prava i osnovnih sloboda u situaciji kada je Vrhovni sud odbacio apelantovu reviziju zbog toga što ne ispunjava uslove propisane odredbom člana 237. stav 2. Zakona o parničnom postupku, zanemarujući činjenicu da je Opštinski sud izmijenio vrijednost predmeta spora, odnosno da izmijenjena vrijednost predmeta spora prelazi imovinski cenzus propisan navedenom odredbom.

Iz obrazloženja:

Prilikom donošenja svoje odluke kojom je odbacio apelantovu reviziju kao nedozvoljenu, Vrhovni sudnije imao u vidu činjenice konkretnog slučaja iz kojih proizlazi da su nižestepeni sudovi razmatrali apelantov tužbeni zahtjev u odnosu na izmijenjeni iznos visine predmeta spora. Stoga, nije jasno zbog čega je Vrhovni sud u činjeničnim okolnostima konkretnog slučaja zanemario činjenicu da je predmetni postupak vođen s naznakom vrijednosti spora 31.000,00 KM, kao i da je u odnosu na naznačenu vrijednost drugostepeni sud dosudio troškove postupka suprotnoj stranci. Ustavni sud smatra da je Vrhovni sud proizvoljno primijenio odredbe člana 237. stav 2. u vezi sa članom 321. stav 2. Zakona o parničnom postupku – ZPP („Službene novine Federacije BiH“ br. 53/03, 73/05, 19/06 i 98/15) kada je u činjeničnim okolnostima konkretnog slučaja odbacio reviziju kao nedozvoljenu, ne vodeći računa da je rješenjem Opštinskog suda od 30. maja 2017. godine ispravljena prvostepena presuda u odnosu na vrijednost predmeta spora (sa 18.000,00 KM na 31.000,00 KM).

U vezi s navedenim, Ustavni sud smatra neophodnim ukazati na praksi Evropskog suda za ljudska prava u predmetu Zubac protiv Hrvatske (vidi Evropski sud, presuda od 11. oktobra 2016. godine) koji je sa ovog aspekta (označene vrijednosti spora u tužbi i njene promjene u dalnjem toku postupka) pokretao slična pravna pitanja. U

tom predmetu Evropski sud je utvrdio povredu člana 6. stav 1. Evropske konvencije, te je u vezi s tim istakao (tačka 40. presude): „Sud ponavlja da rizik bilo kakve greške koju počini državno tijelo mora snositi država, a greške se ne smiju ispravljati na teret dotičnih pojedinaca“ (vidi predmete Platakou protiv Grčke, br. 38460/97, stav 39, ECHR 2001-I i Freitag protiv Njemačke, br. 71440/01, st. 37–42, 19. juli 2007. godine). U ovom predmetu Vrhovni sud Republike Hrvatske, iako svjestan svih okolnosti predmeta podnositeljke zahtjeva i navodne greške nižih sudova, protumačio je mjerodavna procesna pravila o vrijednosti predmeta spora na pretjerano formalan način i tako stavio teret grešaka nižih sudova na podnositeljku zahtjeva koja u tom trenutku očito nije više imala mogućnost osporiti sudske takse i troškove postupka koji su joj nametnuti. Stavljanjem tereta grešaka nižih sudova na podnositeljku zahtjeva, Vrhovni sud Republike Hrvatske djelovao je suprotno opštem načelu procesne pravednosti sadržanom u članu 6. stav 1. Konvencije, što je uticalo na njeno pravo pristupa суду.

Imajući u vidu sve navedeno u vezi sa okolnošću apelantovog slučaja, kao i praksu Evropskog suda koja se mutatis mutandis može primijeniti i u apelantovom slučaju, Ustavni sud smatra da je odbacivanjem apelantove revizije zbog toga što ne ispunjava uslove propisane odredbom člana 237. stav 2. ZPP-a, u situaciji kada je vrijednost predmeta spora izmijenjena u postupku pred prvostepenim sudom i prelazi imovinski cenzus propisan navedenom odredbom - Vrhovni sud inače djelotvoran pravni lijek učinio nedjelotvornim tako što je apelantu proizvoljno onemogućio pristup tom lijeku.

(Odluka Ustavnog suda Bosne i Hercegovine, broj AP-407/20 od 8. septembra 2021. godine)

PRAVO NA IMOVINU

Stanarsko pravo

Došlo je do povrede apelantovog prava na imovinu iz člana II/3.k) Ustava Bosne i Hercegovine i člana 1. Protokola broj 1 uz Evropsku konvenciju za zaštitu ljudskih prava i osnovnih sloboda u situaciji kada su redovni sudovi, uprkos okolnosti da je apelant u posjedu predmetnog stana preko 20 godina na osnovu

rješenja o dodjeli stana na korištenje donesenog od vlasnika, a zahtjev za povrat stana je odbijen, odbili da utvrde da je apelant stekao svojstvo nosioca stanarskog prava na predmetnom stanu, na koji način su na apelanta stavili poseban i pretjeran teret.

Iz obrazloženja:

Ustavni sud primjećuje da su redovni sudovi odbili apelantov tužbeni zahtjev kojim je tražio da se utvrdi da je do 6. decembra 2000. godine stekao svojstvo nosioca stanarskog prava na predmetnom stanu, uz obrazloženje da je apelant nezakoniti korisnik predmetnog stana jer nema zaključen ugovor o korištenju, u smislu odredaba člana 11. Zakona o stambenim odnosima („Službeni list SRBiH“ br. 14/84, 12/87 i 36/89 i „Službene novine Federacije BiH“ br. 11/98, 38/98, 12/99 i 19/99). U vezi s tim, Ustavni sud nadalje zapaža da je apelant u posjedu predmetnog stana od 30. juna 1998. godine (dakle više od 20 godina) na osnovu rješenja od 15. juna 1998. godine kojim mu je predmetni stan dodijeljen na korištenje od vlasnika, a nakon što je pravosnažnom presudom otkazan ugovor o korištenju stana ranijem nosiocu stanarskog prava, kao i da je zahtjev za povrat predmetnog stana konačno odbijen presudom Kantonalnog suda od 24. januara 2007. godine. Ustavni sud, takođe, primjećuje da iz relevantnih propisa (odredaba čl. 4, 6. i 8. Zakona o vraćanju, dodjeli i prodaji stanova - „Službene novine Federacije BiH“ br. 28/05, 2/08 i 49/08) proizlazi da stanovima čiji je davalac na korištenje preduzeće koje je privatizованo, a riješeno je o zahtjevima za njihov povrat, što je u konkretnom slučaju, raspolaze opština na čijoj teritoriji se nalaze, u konkretnom slučaju tužena opština koja ima status nosioca javne vlasti.

Imajući u vidu navedeno, u kontekstu cilja stambene reforme u Bosni i Hercegovini, a to je privatizacija stanova u društvenom/državnom vlasništvu, Ustavni sud smatra da je u specifičnim okolnostima konkretnog slučaja kada je apelant u posjedu predmetnog stana od 1998. godine na osnovu rješenja kojim mu je stan dodijeljen od vlasnika (prije 6. decembra 2000. godine, do kada se moglo sticati stanarsko pravo) i da je o povratu stana konačno riješeno 2007. godine, a sa kojim činjenicama su nesporno bili upoznati sudovi prilikom donošenja osporenih odluka, odbijanjem apelantovog tužbenog zahtjeva da se utvrdi da je stekao svojstvo nosioca stanarskog prava iz

razloga što ne posjeduje ugovor o korištenju stana - na apelanta stavljen poseban i pretjeran teret. Navedeno a fortiori što u konkretnom slučaju ne postoji drugi privatni interes koji bi mogao biti ugrožen s obzirom na to da je, kako je već rečeno, odbijen zahtjev za povrat predmetnog stana i da se stan nalazi na raspolaganju tuženoj opštini kao nosiocu javne vlasti, te da druga privatna lica ne polažu prava na predmetni stan (vidi, mutatis mutandis, Evropski sud za ljudska prava, Vrzić protiv Hrvatske, presuda od 12. jula 2016. godine, broj predstavke 43777/13, stav 66).

Stoga, Ustavni sud nalazi da u konkretnom slučaju nije uspostavljen pravičan balans između javnog interesa i apelantovog prava na imovinu s obzirom na to da pravo tužene opštine kao javne vlasti da, shodno relevantnim odredbama Zakona o vraćanju, dodjeli i prodaji stanova, raspolaže predmetnim stonom, isključivo uslijed činjenice da apelant nije zaključio ugovor o korištenju - ne može imati prioritet u odnosu na pravo apelanta koji je u posjedu predmetnog stana koji predstavlja njegov dom duže od 20 godina na osnovu rješenja kojim mu je stan dodijeljen od preduzeća koje je naknadno privatizirano.

(Odluka Ustavnog suda Bosne i Hercegovine, broj AP-1329/20 od 12. januara 2022. godine)

PRAVO DA SE NE BUDE SUĐEN ILI KAŽNJEN DVA PUTA PO ISTOM PREDMETU

Ne postoji povreda prava iz člana 4. stav 1. Protokola broj 7. uz Evropsku konvenciju za zaštitu ljudskih prava i osnovnih sloboda jer se disciplinski postupak protiv apelanta koji je provenen u Kazneno - popravnom zavodu zatvorenog tipa u Zenici, u kojem apelant izdržava kaznu zatvora i u kojem je apelantu izrečena disciplinska kazna - upućivanje u samicu u trajanju od 15 dana i koja je stekla svojstvo res judicata prije donošenja osporenih sudskeh odluka redovnog suda, ne može okarakterisati „kao krivični postupak u kojem je apelant pravosnažno osuđen u skladu sa zakonom i krivičnim postupkom“.

Iz obrazloženja:

Ustavni sud zapaža da je apelant pravosnažnom presudom Opštinskog suda u krivičnom postupku proglašen krivim da je počinio krivično djelo laka tjelesna ozljeda i da je osuđen na kaznu zatvora u trajanju od tri mjeseca. Prije navedene presude, apelant je Rješenjem od 3. jula 2018. godine u disciplinskom postupku vođenom u Kazneno - popravnom zavodu zatvorenog tipa u Zenici (KPZ) proglašen krivim što je počinio disciplinski prekršaj iz člana 93. stav 4. tačka 8. Zakona o izvršenju krivičnih sankcija u Federaciji Bosne i Hercegovine – ZIKS (“Službene novine Federacije BiH” br. 44/98, 42/99, 12/09, 42/11) za koji je apelantu, na osnovu člana 97. ZIKS-a, izrečena disciplinska kazna „upućivanje u samicu u trajanju od 15 dana“. Ustavni sud zapaža da je disciplinski postupak protiv apelanta proveden na način propisan odredbama ZIKS-a. Stoga, u nastavku treba ispitati da li se disciplinski postupak (u kom je apelantu izrečena disciplinska kazna upućivanje u samicu u trajanju od 15 dana) tiče krivične stvari u smislu člana 4. Protokola broj 7 uz Evropsku konvenciju.

Ustavni sud konstatuje da je u ovom predmetu apelant kažnjen disciplinskom kaznom – upućivanje u samicu u trajanju od 15 dana, dok je maksimum koji je propisan ZIKS-om 20 dana. Ova sankcija nije produžila vrijeme koje će apelant provesti u zatvoru i zbog toga nema kao posljedicu dodatno lišavanje slobode apelanta, već samo pogoršanje uslova njegovog zatvaranja. S obzirom na navedeno, slijedeći u prethodnom dijelu ove odluke navedenu sudsku praksu, Ustavni sud zaključuje da disciplinski postupak koji je proveden u KPZ Zenica i u kojem je apelantu izrečena disciplinska kazna – upućivanje u samicu u trajanju od 15 dana i koja je stekla svojstvo res judicata prije donošenja osporenih sudskih odluka (čak i prije podizanja optužnice) nije bio krivične prirode, zbog čega naknadna osuda apelanta nije protivna načelu ne bis in idem izraženom u članu 4. Protokola broj 7. uz Evropsku konvenciju.

Ustavni sud naglašava da je prilikom donošenja ove odluke imao u vidu i slijedio svoju raniju praksu u predmetu broj AP-2076/05 od 9. novembra 2006. godine, kao i praksu Evropskog suda u predmetu Toth protiv Hrvatske (Odluka o nedopuštenosti od 6. novembra 2012. godine) u kojim odlukama je zaključeno da disciplinska kazna – upu-

ćivanje u samicu, donesena nakon provedenog disciplinskog postupka u zatvoru u kojem apelant/podnositelj zahtijeva izdržava ranije izrečenu kaznu zatvora, nema karakter „krivične optužbe“,

(*Odluka Ustavnog suda Bosne i Hercegovine, broj AP-985/20 od 20. oktobra 2021. godine*)

